

TREBALL FI DE MÀSTER

Màster Universitari de Psicopedagogia

Curs acadèmic 2019-20

Anàlisi de necessitats i línies d'actuació del personal auxiliar d'educació especial d'una escola concertada de Barcelona

Realitzat per Maria Goicoa Ayxendri

Tutoritzat per Ingrid Sala

20 de juny de 2020

RESUM

El present estudi té la finalitat d'analitzar les necessitats del personal auxiliar d'educació especial d'una escola concertada de Barcelona i poder elaborar unes línies d'actuació pel centre educatiu. En primer lloc, s'elabora un marc teòric referent a l'escola inclusiva, seguit del sistema de mesures i suports establert en el marc autonòmic en relació amb les funcions d'aquests professionals. El personal auxiliar d'educació especial o vetlladors/es, atén a l'alumnat amb necessitats educatives dins del marc de l'escola inclusiva i per a tots.

Per tal de conèixer les funcions i necessitats del personal auxiliar d'educació especial, es fan quatre entrevistes a vetllador/es i set entrevistes a docents. Els vetllador/es, són dones amb una mitjana d'edat de 47,5 anys. Les entrevistes van ser en format presencial, semidirigides i semiestructurades amb un total de dotze ítems. Pel que fa als docents, eren sis dones i un home, amb una mitjana d'edat 47,5 anys. Les entrevistes van ser a través d'un qüestionari del Google Forms amb onze ítems. Els resultats obtinguts de les entrevistes amb el suport de l'Atlas.ti (versió 8), s'identifiquen les següents categories des de la perspectiva dels docents: a) Formació, b) Mancances i dificultats, c) Funcions del vetllador/a, d) Retribució econòmica i e) Valoració de la feina del vetllador/a. Els resultats de les entrevistes del personal auxiliar d'educació especial, s'han identificat quatre categories: a) Formació, b) Mancances i dificultats, c) Funcions del vetllador/a i d) Retribució econòmica. En la discussió, es contrasten els resultats de les entrevistes amb el marc teòric establert. Finalment, per tal de donar resposta a les necessitats de les vetlladores del centre, s'elaboren unes línies d'actuació.

Paraules claus: Personal auxiliar d'educació especial, vetllador/es, docents, inclusió, necessitats i línies d'actuació.

ABSTRACT

The purpose of this study is to analyze the requirements and develop an action plan for the special needs caretakers in a semi-private school in Barcelona. In the first place, a theoretical framework is developed in regards this inclusive school, followed by the system of measures and support established by the school within its autonomous region, and in relation to the role of the special needs caretakers. This auxiliary staff attends to students with educational needs within the framework of the inclusive school.

In order to understand the role and requirements of special needs auxiliary staff, four interviews with special needs caretakers and seven interviews with teachers were carried out. The special needs caretakers were women with an average age of 47.5 years. The interviews were carried out face-to-face, following a semi-directed and semi-structured method addressing a total of twelve items. The teachers were six women and one man, with an average age of 47.5 years. The interviews were completed through an eleven-item Google Forms quiz.

On the one hand, in the results obtained from the interviews with the support of Atlas.ti (version 8), the following categories are identified in relation to the perspective of teachers: a) Training, b) Shortcomings and difficulties, c) Duties of the caretaker, d) Financial remuneration e) Evaluation of the work of the caretaker. On the other hand, in the results of the interviews with the special needs education auxiliary staff, four categories have been identified: a) Training, b) Shortcomings and difficulties, c) Functions of the caretaker and d) Financial remuneration. In the discussion, the results of the interviews are compared and contrasted within the established theoretical framework. To conclude the study, a suggested action plan is elaborated in order to respond to the needs of the centre's caretakers.

Keywords: Special education support staff, caretakers, teachers, inclusion, needs, action plan

Introducció

L'Organització de les Nacions Unides a l'Assemblea General del 2015 adopta l'Agenda 2030 com un marc mundial de referència per dirigir la humanitat a través de disset Objectius de Desenvolupament Sostenible (ODS).

Els ODS són universals, transformadors i inclusius i descriuen els principals reptes relacionats amb el desenvolupament els quals s'enfronta la humanitat. L'objectiu dels disset ODS és garantir una vida sostenible, pacífica, pròspera i equitativa per a tothom arreu del món, ara i en el futur. Els objectius aborden reptes mundials decisius per a la supervivència de la humanitat (Organització de les Nacions Unides per a l'Educació, la Ciència i la Cultura (UNESCO), 2018).

Un dels objectius de l'Agenda 2030 (UNESCO, 2018) és garantir una educació de qualitat, que implica una educació inclusiva, equitativa i que promou les oportunitats d'aprenentatge permanent per a tothom.

La formulació de polítiques inclusives i equitatives implica una crítica al sistema educatiu actual. Els principis els quals es basa aquesta política són: valorar la presència i participació de tots els estudiants, reconèixer la diversitat com quelcom per aprendre i conviure amb la diferència i actuar davant les barreres d'accés a l'aprenentatge dels infants i en especial atenció, aquells més exposats a l'exclusió (UNESCO, 2017).

La inclusió educativa (Blanco, 2006) pretén fomentar el desenvolupament d'una societat més inclusiva i democràtica. La inclusió com a via per superar l'exclusió social resultant de les diferències socioeconòmiques, culturals, o de gènere.

El marc legislatiu català, seguint la línia internacional del repte de l'escola inclusiva i per a tothom executa el Decret 150/2017 (150/2017, del 17 d'Octubre, LEC), de l'atenció educativa a l'alumnat en el marc d'un sistema educatiu inclusiu. Defineix que cal garantir que tots els centres públics no universitaris siguin inclusius a través de criteris que defineixin l'organització dels centres en mesures de suport per a l'atenció educativa de tot l'alumnat. El Decret estableix un marc de referència per tota la comunitat educativa. Aquest marc promou la formació de persones i ciutadans compromesos, crítics i actius en el desenvolupament just i solidari de la societat. Remarca que perquè sigui possible cal la presència, la participació i el progrés de totes i cadascuna de les persones que en formen part.

Segons el Departament d'Ensenyament de la Generalitat de Catalunya (2015), l'escola inclusiva o escola per tothom implica: reconèixer la diversitat com quelcom universal, la inclusió com l'única mirada per donar resposta a l'alumnat, la personalització de l'aprenentatge, l'equitat i la igualtat d'oportunitats com un dret, una educació integral i de qualitat, i per acabar, la formació dels professionals per promocionar oportunitats de creixement col·lectiu

Per tal d'entendre la complexitat de la inclusió educativa, Echeita i Ainscow (2011) defineixen la inclusió partint dels següents elements. La inclusió com un procés; el temps com un element a tenir en compte, que no és un canvi immediat, i per tant durant, es poden generar situacions confuses i contradiccions que s'hauran de comprendre i conduir. La inclusió buscant la presència, la participació i l'èxit de tot l'alumnat; implica el lloc on es realitza l'educació, la qualitat de l'experiència educativa i l'èxit de l'aprenentatge. La inclusió implica la identificació i l'eliminació de barreres; les barreres, són les creences i actituds que les persones tenen de la inclusió educativa.

Giné, Duran, Font i Miquel (2009) expliquen el consens internacional respecte la inclusió com el reconeixement de drets, el respecte a la diferència i la valoració de cada un dels alumnes. Per tant, cal transformar les cultures i la normativa perquè responguin a la diversitat i l'eliminació de barreres per garantir la presència, la participació i l'èxit de tot l'alumnat.

Ainscow, Booth i Dyson (2006) proposen sis idees per reflexionar sobre la inclusió. La inclusió dels estudiants amb categories "d'educació especial", la inclusió com a resposta a l'exclusió, la inclusió de tots els grups en risc d'exclusió social, la inclusió a través d'una escola per a tothom, la inclusió per una educació per tothom i la inclusió com a mirada per l'educació i la societat.

Les aules inclusives (Stainback i Stainback, 1999), implica que tots els alumnes pertanyen al grup, i tots poden aprendre en la vida normal del centre educatiu i de la comunitat. Les aules inclusives són l'espai on es fa suport als alumnes per aconseguir els objectius curriculars, i treballar i fomentar la comprensió de les diferències individuals. Les propostes curriculars de les escoles, han de tenir en compte les diferències individuals a l'hora de planificar, desenvolupar i avaluar els continguts curriculars i metodològics. Una proposta que s'ajusti a les necessitats, i per tant, cal desenvolupar una actitud positiva del professorat cap a la diversitat, sent un objectiu bàsic de l'educació inclusiva.

L'Índex per a la inclusió, és una eina que ofereix als centres un procés que afavoreix a la millora i l'autoreflexió, des del punt de vista del professorat, membres del Consell escolar, l'alumnat, les famílies, i d'altres institucions educatives, amb la finalitat que els centres facin una revisió per reduir les barreres de l'aprenentatge i la participació de l'alumnat (Booth i Ainscow, 2006).

El Disseny Universal de l'Aprenentatge (Meyer, Rose i Gordon, 2013) els hi proporciona als educadors un marc de referència de com elaborar currículums que atenguin a les necessitats de tot l'alumnat. Aquestes pautes ajuden a planificar i a desenvolupar el currículum reduint les barreres, i atenent a les necessitats de l'alumnat. Els tres principis fonamentals del DUA són: proporcionar múltiples maneres de representar el què s'aprèn, proporcionar múltiples maneres d'implicació i proporcionar múltiples maneres d'acció i expressió.

El Departament d'Ensenyament (2015), per tal d'abordar la diversitat de l'alumnat, segueix el model de "Resposta a la Intervenció", basat en un sistema de mesures i suports. Entenent les mesures com: les accions dirigides i destinades a reduir les barreres de l'entorn educatiu que limiten

el progrés de l'alumnat, prevenir les dificultats, i ajustar les capacitats dels alumnes als contextos d'aprenentatge. Els suports són recursos personals, materials, tecnològics i contextuals, que els centres utilitzen per aconseguir les mesures planificades. Aquest model es basa en tres nivells: mesures i suport universals, que van adreçades a tots els alumnes; l'estructura flexible del centre, ensenyament col·laboratiu, desenvolupament de l'orientació educativa, pla d'atenció a la diversitat, la composició heterogènia de l'alumnat... Mesures i suports addicionals, que permeten ajustar la resposta educativa de manera flexible, preventiva i temporal, en aquells aspectes que obstaculitzen l'avenç personal i escolar d'alguns alumnes. Per últim, les mesures de suport intensives, que són específiques per alumnat amb necessitats educatives especials. Aquestes mesures s'ajusten a la individualitat, i es van adaptant per donar resposta educativa de manera extensa, amb freqüència regular, i normalment sense límit temporal. Aquestes es proposen a través de l'avaluació psicopedagògica vinculada al dictamen d'escolarització, i també queda recollit en un Pla Individualitzat. Les mesures i suports són aplicats per docents especialistes i el personal d'atenció educativa en coordinació amb l'equip docent i, si es cau, amb els serveis educatius.

Dins dels suports intensius, com s'especifica en el Document de Gestió de Centres: Personal d'administració i serveis i professionals d'atenció educativa (Catalunya. Departament d'Ensenyament, 2019) queden especificades les funcions del personal auxiliar d'educació especial: ajudar als alumnes amb Necessitats Educatives Especials (NEE) en els desplaçaments dins i fora del centre amb el seu mitjà de mobilitat, acompanyar a l'alumnat en aspectes de la seva autonomia com la higiene i l'alimentació, tractaments específics dels alumnes. També han de participar en les reunions que permetin la coordinació amb els altres professionals, en les activitats de formació relacionades amb les seves tasques i també poden participar en les reunions amb les famílies junt amb tutor o tutora.

En el Document per a l'organització de Centres referent a les actuacions del centre en diversos supòsits (Departament d'Ensenyament, 2019), anomena també el personal auxiliar d'educació especial com monitors de suport i acompanyament d'alumnes amb necessitats educatives especials associades a l'autonomia i a la regulació de la conducta. En el document, s'especifica que la seva funció és afavorir la participació i l'aprenentatge dels alumnes, la independència personal i l'autoregulació. Les accions d'aquest professional, han d'estar coordinades per l'equip docent i la família en relació amb objectius educatius estipulats en el pla individualitzat de l'alumnat. S'especifica que l'escola ha de facilitar la incorporació del monitor, transmetent la cultura i l'organització del centre, compartint la línia d'aprenentatge, afavorir al coneixement del projecte educatiu de centre i el seu rol i responsabilitat amb aquest. Dins l'aula, el monitor o monitora s'ha d'ajustar als objectius educatius, l'alumne ha de percebre el suport segur i positiu del monitor o monitora i la seva disponibilitat, encoratjar l'alumne a prendre decisions i a acceptar la responsabilitat per les seves accions. Per organitzar la tasca dels monitors amb relació a les famílies,

és important considerar que el monitor o monitora ha de referir al tutor o tutora qualsevol pregunta o preocupació dels pares, i n'ha de respectar la confidencialitat.

En el Consorci d'Educació de Barcelona (2018), concreten més aquestes funcions. Ajudar els alumnes amb necessitats educatives especials en els desplaçaments per l'aula i pel centre en general, i fora del centre, si cal, amb el seu mitjà de mobilitat (cadira de rodes, caminadors, crosses...). Realitzar tasques de suport a l'equip docent durant els moments d'acollida i acomiadament del centre i en els moments de transició- Col·laborar amb el docent en l'habilitació de l'espai per tal de fer-lo facilitador per l'alumnat. Si el centre disposa de suficients hores assignades, podrà donar suport en altres desplaçaments. Col·laborar en tasques d'autonomia personal (cura, higiene i alimentació). Col·laborar en la regulació del comportament i de la comunicació. Facilitar l'accés a les activitats d'aprenentatge. Potenciar la interacció social de l'alumnat i la relació afectiva. Vetllar per la seguretat física de l'alumnat. Col·laborar en aspectes relacionats amb la salut de l'alumnat i que no impliquin intervenció de tipus sanitari (amb el consentiment acreditat dels pares o tutors). Col·laborar pel bon ús de les ortesis i pròtesis de l'alumnat. Quan es consideri, el professional podrà participar en reunions de seguiment de l'alumnat. Per últim els monitors han de participar en les activitats de formació inicial que tenen relació amb les seves funcions.

Objectius

A partir de la literatura revisada, l'objectiu d'aquest estudi és fer una anàlisi de les necessitats i les funcions i posteriorment, elaborar unes línies d'actuació, de la figura del personal auxiliar d'educació especial en una escola concertada de Barcelona.

Amb aquesta finalitat s'ha dut a terme un total de onze entrevistes, realitzades per cinc professionals que formen part del personal d'auxiliar d'educació especial, i per set tutors i tutores que treballen amb aquest personal. A través d'un anàlisi qualitatiu de la informació obtinguda en les entrevistes, es donarà una resposta a les necessitats sorgides, per així millorar la qualitat de la feina d'aquets professionals.

Mètode

Participants

Els participants de l'estudi són professionals que treballen a una escola ordinària concertada de Barcelona, situada en un barri de classe mitja-alta. El personal auxiliar d'educació especial atén un total de tretze alumnes, dels quals quatre, estan amb col·laboració d'un Centre d'Educació Especial Proveïdor de Serveis i Recursos (CEEPSIR). El personal auxiliar d'educació especial, està coordinat pel Departament d'Orientació Psicopedagògica d'Infantil i Primària. El personal auxiliar d'educació especial, se l'anomena dins del centre com a vetllador/a, sinònim de personal auxiliar d'educació especial i monitor de necessitats educatives especials.

El personal auxiliar d'educació especial són quatre dones, amb una mitjana d'edat de 47,5 anys, de les quals una participant és psicòloga, una altra té la formació d'auxiliar d'infermeria i les altres tenen estudis bàsics. Totes han treballat com auxiliars d'educació especial en les etapes d'Infantil i Primària. La mitjana d'anys que porten treballant a l'escola és de 13 anys, i fent aquesta tasca és de 2,5 anys.

En col·laboració amb el personal d'educació especial, treballen els tutors de l'alumnat amb Necessitats Educatives Especials. En aquest estudi s'han entrevistat un total de set tutors, sis dones i un home que han treballat o treballen amb el personal auxiliar d'educació especial. Pel que fa a la formació, tots els participants són mestres, dels quals dos són pedagogues, i una altra participant també té formació de logopèdia i psicomotricista. La mitjana d'edat dels participants és de 48,4 anys. Porten una mitjana de 22,3 anys treballant a l'escola. Respecte l'etapa educativa, tres treballen a educació Infantil i quatre treballen a educació Primària. Referent als anys que han treballat en col·laboració amb personal d'educació especial, la mitjana és de 4,1 anys.

Instruments

Es van utilitzar dos models d'entrevista, la dirigida als vetlladors/es i la dirigida a docents. L'entrevista dirigida al personal auxiliar d'educació especial (annex 1), van ser presencials, semidirigides i semiestructurades, i es va enregistrar amb gravadora. L'entrevista dirigida als docents (annex 2) va ser online, a través d'un qüestionari del Google Forms. Els dos models d'entrevista estan dividits en tres apartats, primerament, es fan unes preguntes referents a l'edat, gènere, formació i etapa educativa que treballen. Pel que fa als docents, també es va preguntar els anys que han treballat amb aquests professionals i els anys que porten treballant a l'escola; l'entrevista té un total de onze ítems. En el cas dels auxiliars d'educació especial, es va preguntar els anys que porten treballant a l'escola i els anys que porten treballant com auxiliars d'educació especial; l'entrevista té un total de dotze ítems. L'entrevista està dividida en dos blocs amb

preguntes referents a les funcions i les necessitats del personal d'auxiliar d'educació especial; les preguntes són diferents en els dos models, ja que van dirigides a diferents rols professionals

Procediment

Primerament es van realitzar les cinc entrevistes presencials al personal auxiliar d'educació especial, se'ls va informar del contingut i de la finalitat de l'entrevista i l'estudi, i que l'enregistrament seria a través d'una gravadora. A l'acabar, van firmar el document de consentiment informat que dóna dret a l'ús de la informació facilitada per aquest estudi.

Després es van realitzar les vuit entrevistes al personal docent, a través d'un formulari de Google Forms, on primerament se'ls informava de la finalitat i el contingut de l'estudi, i a l'acabar, marcaven obligatòriament una casella on es demanava el consentiment que dona dret a l'ús de la informació facilitada per aquest estudi.

Les entrevistes del personal auxiliar d'educació especial es va transcriure posteriorment. En relació amb l'anàlisi de dades, es va utilitzar el programa l'Atlas.ti (versió 8) per obtenir un anàlisi qualitatiu dels resultats de les entrevistes. Es va analitzar per una banda, les necessitats i funcions que tenen els vetlladors/es des de la perspectiva dels docents, i per altra banda, les necessitats i funcions que tenen els vetlladors/es des de la seva visió.

Resultats

Els resultats de l'entrevista dirigida a docents analitzada a través de l'Atlas.ti s'exposen diferents categories i subcategories. S'han identificat cinc categories en relació amb la perspectiva dels docents sobre la figura del personal auxiliar d'educació especial: a) Formació, b) Mancances i dificultats, c) Funcions del vetllador/a, d) Retribució econòmica i e) Valoració de la feina del vetllador/a. Respecte a aquestes categories han emergit diferents subcategories com es pot veure a la Taula 1. En les següents seccions es presenta cada una de les categories i subcategories corresponents.

a)Formació. Els docents han reflexionat sobre la formació continuada de les vetlladores, la diferència de coneixements entre les vetlladores i la formació en educació.

Formació continuada. En general, els docents comenten que el personal auxiliar d'educació especial necessiten més formació referent a les característiques que presenten l'alumnat i les actuacions educatives que han de dur a terme.

Diferències de coneixements entre les vetlladores. Referent a la formació i els coneixements del personal auxiliar d'educació especial, generalment els docents han remarcat la diferència entre els vetlladors, expressant que hi ha vetlladores millor formades que d'altres.

Docent 3: N'hi ha que no han rebut formació pròpiament, en el cas de la meua escola. Els que s'han format es nota i en saben molt.”

Formació en educació. Tots els docents manifesten que el personal auxiliar d'educació especial ha de tenir formació vinculada a l'educació.

Docent 1: “Estudis universitaris, màsters, cursos diversos. (...) Poden ser mestres, psicòlegs, pedagogs, logopedes...Perquè un vetllador ha de ser més que una persona assistencial. Cal tenir Coneixements pedagògic i psicològics per donar resposta a unes necessitats educatives especials, és a dir, a uns trastorns. Formació en Psicologia, pedagogia i sentit comú.”

b) Mancances i dificultats. Els docents han reflexionat sobre la falta d'espais i temps de coordinació, les diferents maneres de treballar, les dificultats de treball dels tutors i la gestió del Departament d'Orientació psicopedagògic.

Falta d'espais i temps de coordinació. Els docents expressen que falten espais i temps per coordinar-se amb els vetlladors; no hi ha espais establerts de reunió.

Docent 2: “Ens coordinem amb la nostra bona voluntat i xerrant entre hores.”

Diferents maneres de treballar dependent de l'alumne. Una part dels docents expressen que hi ha una gran diversitat de característiques i actuacions dependent de l'alumne.

Dificultat de treball dels tutors. Una minoria dels tutors expressen que el personal d'educació especial pot tenir dificultats per treballar dependent del tutor.

Gestió del departament d'orientació Psicopedagògic. Una minoria dels docents, pensa que el personal auxiliar d'educació especial s'hauria de coordinar i planificar millor des del departament d'Orientació psicopedagògic a través d'espais de reunió.

Docent 2: “Una hora de reunió amb el departament de suport per coordinar i intercanviar impressions amb altres mestres de suport del departament i una estona de reunió amb el tutor de l'aula per coordinar les activitats.”

c) Funcions del vetllador/a. Els docents han reflexionat sobre les diferents tasques del vetllador/a com ajudar a l'alumne en la inclusió amb el grup classe, adaptar material, ajudar a l'alumne en la seva autonomia, aportar coneixements i experiències i la col·laboració amb el tutor/a.

Ajudar a l'alumne en la inclusió amb el grup classe. La majoria dels tutors expressen que una de les tasques que realitza el personal auxiliar d'educació especial és ajudar a l'alumne en la inclusió amb el grup classe.

Docent 5: “Suport a la mestra i suport al grup classe i ajudar a la inclusió de l'alumne amb NEE”

Adaptar material. En general els docents expliquen que el personal auxiliar d'educació especial ha d'adaptar activitats o materials per l'alumnat amb NEE.

Docent 2: “Com a especialistes d'Ed. especial ajudar a pensar activitats més adequades pels alumnes segons les seves dificultats.”

Ajudar a l'alumne en la seva autonomia. Gran part dels docents pensen que el personal auxiliar d'educació especial ha d'ajudar a l'alumne en la seva autonomia.

Aportar coneixements. Una part dels tutors expressen que els vetlladors aporten els seus coneixements i experiències quan treballen amb els tutors.

Docent 3: "A mi m'ha ajudat a poder atendre millor a l'alumnat d'educació especial, hem pogut compartir la tasca i ha estat una font d'aprenentatge."

Col·laboració amb el tutor/a. En general els tutors pensen que una tasca del vetllador/a és la de col·laborar i comunicar-se amb els docents.

d) Retribució econòmica. Una minoria dels docents expressen la baixa retribució econòmica de la feina del vetllador/a.

e) Valoració de la feina del vetllador/a. Una part dels tutors pensen que cal valorar positivament la tasca del vetllador.

Taula 1

Esquema de les categories i subcategories del personal docent

Categories	Subcategories
(a) Formació	(1)Formació continuada vetlladores (2)Diferència de coneixements entre vetlladores (3)Vetlladores amb formacions relacionades amb l'educació
(b) Mancances i dificultats	(1) Falta d'espais i temps de coordinació (2) Diferents maneres de treballar depenent de l'alumne (3) Dificultat de treball depenent del tutor/a (4) Gestió del departament d'orientació Psicopedagògic
(c) Funcions del vetllador/a	(1) Ajudar a l'alumne en la inclusió amb el grup classe (2) Adaptar material (3) Ajudar a l'alumne en la seva autonomia

(4) Aportar coneixements i experiències

(5) Col·laboració amb el tutor/a

(d) Retribució econòmica

(e) Valoració de la feina del vetllador/a

S'han identificat quatre categories en relació a les funcions i necessitats des de la perspectiva del personal auxiliar d'educació especial: a) Formació, b) Mancances i dificultats, c) Funcions del vetllador/a i d) Retribució econòmica.

Respecta aquestes categories han emergit diferents subcategories com es pot veure a la Taula 2. En les següents seccions es presenta cada una de les categories i subcategories corresponents.

- a) **Formació.** Les auxiliars d'educació especial han reflexionat sobre la falta de formació dels docents i el personal auxiliar d'educació especial, la falta de practicitat de les formacions i les vetlladores amb formacions relacionades amb l'educació.

Falta de formació als docents. En general les vetlladores expressen que els docents sovint no estan formats per atendre l'alumnat amb NEE.

Participant 4: "(...)molts dels professionals no estan qualificats ni preparats per treballar amb aquest alumnat."

Participant 3: "Mira el tutor penso que està exactament igual que nosaltres."

Falta de formació. En general les vetlladores pensen que necessiten formació continuada.

Participant 2: "Òbviament no tenim els estudis o els coneixements.",

Participant 3: "Tampoc mai reps cap formació de l'escola relacionada amb aquesta feina."

Vetlladores/es amb formacions relacionades amb l'educació. En general les vetlladores expressen que els hi falta formació relacionada amb l'educació.

Participant 4. "Crec que es necessita alguna titulació o formació, ja sigui educació, psicologia, pedagogia..."

Participant 2: "Òbviament no tenim els estudis o els coneixements."

Formació poc pràctica. Una minoria del personal auxiliar d'educació especial pensa que la formació rebuda és poc pràctica.

- b) **Mancances i dificultats.** Les vetlladores reflexionen sobre la falta d'espais i temps de coordinació, les diferents maneres de treballar depenent de l'alumne i el tutor, la implicació del tutor/a amb l'alumne, la falta de valoració professional, la planificació i organització de les funcions i tasques i la col·laboració dels tutors només en moments conflictius.

Falta d'espais i temps de coordinació. En general expressen que falten espais de coordinació entre els professionals.

Participant 2: "Mai hi ha l'espai de coordinació. Falta. Falta una mica això perquè a vegades et trobes amb nens que no els has tingut mai i necessitaria unes pautes o una ajuda, ja que el grau de titularitat no és el mateix que una persona que ho hagi estudiat i a vegades tens unes dificultats (...)"

Diferents maneres de treballar dependent de l'alumne. Una minoria del personal auxiliar d'educació especial pensa que cada alumne té característiques diferents i varia l'actuació del professional.

Participant 3: "El que passa és que ja hi ha nens que permeten més nens que permeten menys"

Dificultat de treball dependent del tutor/a. En general el personal auxiliar d'educació especial expressa les diferents maneres de treballar dependent del tutor i que repercuteix en l'atenció a l'alumnat.

Participant 4: "(...)trobes diversitat dins dels tutors. En funció de l'especialista que entri a classe pots treballar d'una manera o una altra, jo he d'adaptar la manera de treballar a l'especialista, per què cada un d'ells té un criteri i unes prioritats diferents davant del nen."

La implicació del tutor/a amb l'alumne. En general les vetlladores pensen que hi ha falta d'implicació d'alguns docents, i que això afecta a la seva feina.

Participant 3: "(...)hi han d'altres que és un nen que està a l'aula i ja està. Tant li fa el que pot però no s'implica gaire."

Participant 4: "Els tutors no adapten res ni preparen cap material específic..."

Falta de valoració professional. Una part del personal auxiliar d'educació especial expressa que no es senten que es valori la seva feina.

Participant 3: "Llavors penso que això està molt mal valorat que la imatge de la vetlladora és una imatge molt senzilla i molt. Perdoneu-me l'expressió però molt cutre."

La planificació i organització de les funcions i tasques. Totes les participants pensen que cal acordar unes directrius i establir les actuacions educatives del personal auxiliar d'educació especial.

Participant 2: "A mi ningú m'ha explicat què és el que he de fer o quines són les meves funcions. Jo arribo allà i llavors miro el que fan i em poso al costat del nen i estar una mica acompanyant."

Participant 2: "Aquest personal, jo crec que si tinguéssim unes pautes de com hem d'actuar i què hem de fer, però és una mica cadascú fa el que pot per sobreviure."

Col·laboració dels tutors només en moments conflictius. Una part de les vetlladores expliquen que reben col·laboració per part dels professionals quan hi ha puntualment un succés conflictiu amb l'alumnat que atenen.

Participant 4: "(..)només m'he sentit recolzada després d'algun episodi molt conflictiu. Sempre ha sigut a posterior, no abans..."

- c) **Funcions.** Les vetlladores han reflexionat sobre les seves funcions que fan a l'escola: ajudar a l'alumne en la inclusió amb el grup classe, acompanyar l'alumne, ajudar a l'alumne en la seva autonomia, aportar coneixements i experiències, col·laboració amb el tutor/a i ajudar en feines acadèmiques.

Ajudar a l'alumna en la inclusió amb el grup classe. Una part de les vetlladores expressen que ajuden a l'alumne perquè estigui el màxim possible dins l'aula ordinària i en el grup classe.

Participant 3: "(...) que pugui estar a l'aula el màxim de temps possible."

Participant 3: "Perquè aquests alumnes puguin estar, que pugui estar al màxim integrat en el funcionament de la classe".

Acompanyar l'alumne. En general les vetlladores expliquen que acompanyen l'alumne a qui atenen.

Participant 3: "Acompanyar-los bàsicament."

Participant 2: "Doncs un acompanyament."

Participant 2: "Quan el vetllador és senzillament un acompanyant."

Aportar coneixements i experiències. Una minoria del personal auxiliar d'educació especial pensa que aporten els seus coneixements i experiències quan treballen amb el tutor.

Col·laboració amb el tutor/a. La majoria de les vetlladores expressen que és necessària la col·laboració amb el tutor de l'alumne per dur a terme la seva tasca.

Ajudar en feines acadèmiques. Gran part de les vetlladores pensen, que ajuden a l'alumnat que atenen en les feines acadèmiques que es duen a terme dins l'aula.

- d) **Retribució econòmica.** En general les vetlladores expliquen que no estan satisfetes per la retribució econòmica de la seva feina per la responsabilitat que comporta.

Participant 3: "O sigui, és aquesta noia que està amb aquest nen que aguanta i penso que un vetllador és molt més que això i que hauria de cobrar més respecte algú altre."

Taula 2

Esquema de les categories i subcategories del personal auxiliar d'educació especial

Categories	Subcategories
(1) Formació	(1.1) Falta de formació als docents (1.2) Falta de formació

	(1.3) Vetlladors/es amb formacions relacionades amb l'educació
	(1.4) Formació poc pràctica
(2) Mancances i dificultats	(2.1) Falta d'espais i temps de coordinació
	(2.2) Diferents maneres de treballar depenent de l'alumne
	(2.3) Dificultat de treball depenent del tutor/a
	(2.4) Implicació del tutor/a amb l'alumne
	(2.5) Falta valoració professional
	(2.6) Planificació i organització de les funcions i tasques
	(2.7) Col·laboració dels tutors només en moments conflictius
(3) Funcions del vetllador/a	(3.1) Ajudar a l'alumne en la inclusió amb el grup classe
	(3.2) Acompanyar l'alumne
	(3.3) Ajudar a l'alumne en la seva autonomia
	(3.4) Aportar coneixements i experiències
	(3.5) Col·laboració amb el tutor/a
	(3.6) Ajudar en feines acadèmiques
(4) Retribució econòmica	

Discussió i conclusions

A continuació s'abordarà l'objectiu d'analitzar els resultats del present estudi contrastant-los amb el marc teòric establert.

En relació amb la formació, el personal auxiliar d'educació espacial ha de rebre activitats de formació inicial que tenen relació amb les seves funcions (ConSORCI de Barcelona, 2018; Departament d'Ensenyament, 2019). Doncs, contrastant amb els resultats obtinguts, tant els

docents com les vetlladores, manifesten la falta de formació que rep el personal auxiliar d'educació especial i la necessitat d'estar ben formats per realitzar la seva tasca.

També, pensen que els tutors els hi falta formació per atendre a l'alumnat amb NEE, segons Bedor (2018) els docents no troben solucions per respondre als problemes que consideren fora del seu control. Per construir una escola inclusiva, tots els agents educatius necessiten formar-se i estar preparats per atendre a infants, joves i adults en el seu procés d'aprenentatge, i per aquesta raó cal el perfeccionament continu dels docents (UNESCO, 2009).

La formació necessària per exercir d'auxiliar d'educació especial, segons el Departament d'Ensenyament (2017), són estudis bàsics de secundària obligatòria o tècnic/a o equivalent i el certificat intermedi de català (B) o equivalent. Per tant, no es requereix cap formació educativa, malgrat que treballin en un context educatiu. En el present estudi, els participants expressen la voluntat de formar-se per poder exercir les seves funcions i la necessitat de tenir una formació superior relacionada amb l'educació. D'aquesta manera, els requeriments del personal auxiliar d'educació especial, segons el Departament d'Ensenyament (2017), serien insuficients perquè no donen resposta a les necessitats dels professionals.

La docència compartida i l'aprenentatge cooperatiu són metodologies d'aprenentatge que faciliten la inclusió de l'alumnat per poder donar una resposta formativa (Mas, Olmos, i Sanahuja, 2018).

Seguint l'estudi de Sandoval, Márquez, Simón i Echeita, (2019), observem que un dels factors en quant a la dificultat d'actuació del professorat de suport en el marc de l'escola inclusiva, és la dificultat de temps i coordinació, igual que la categoria obtinguda en els resultats d'aquest estudi.

Segons Sandoval et al. (2019) l'absència de col·laboració i coordinació entre els docents i el personal auxiliar, pot repercutir en la seva feina amb l'alumnat i també sovint, la percepció d'aïllament professional. Es remarca la importància dels recursos per poder trobar espais de reunió i coordinació per millorar la tasca del personal i la resposta a l'alumnat. Referent a la falta d'implicació docent percebut pel personal auxiliar d'educació especial, d'acord amb l'estudi, es relaciona sovint amb l'absència de sentiment compartit de responsabilitats sobre l'aprenentatge i la participació de l'alumnat.

La valoració de la tasca professional, seguint amb l'estudi de Sandoval et al. (2019), reconeix el sentiment de poca valoració del personal auxiliar d'educació especial, ja que existeix una falta de coneixement i valoració de la seva feina per part del professorat del centre.

D'acord amb Document per a l'organització de Centres referent a les actuacions del centre en diversos supòsits (Departament d'Ensenyament, 2019) l'auxiliar d'educació especial ha de conèixer el pla d'actuació de centre, el seu rol i responsabilitat, i el coneixement de les orientacions i les pràctiques del centre. Seguint amb els resultats de l'estudi, el personal auxiliar d'educació

especial i el professorat consideren que calen unes directrius clares de les tasques d'aquests professionals, ja que com expressen, no tenen clar el seu rol dins del centre.

Els docents i professionals comenten que les funcions són poc clares i organitzades, i segons Moya (2012) afirma que trobem múltiples apreciacions referent a les funcions, i malgrat que hi hagi una legislació que les determina, a la pràctica, són molt variades.

Respecte a les funcions, el Consorci de Barcelona (2018), especifica les tasques del personal auxiliar d'educació especial: desplaçaments, suport a l'equip docent en moments de transició, col·laboració amb el docent, tasques d'autonomia, col·laborar en la regulació de la conducta i comunicació, facilitar l'accés a activitats d'aprenentatge, potenciar la interacció social, aspectes sanitaris, i quan es consideri, pot participar en reunions de seguiment de l'alumnat i activitats de formació. Contrastant amb els resultats de l'estudi, podem veure que les funcions explicitades pels participants, com ajudar l'alumne a la inclusió amb el grup classe, aportar coneixements i experiències i la col·laboració amb el tutor/a, es relacionen amb les funcions marcades pel Consorci. Mentre que adaptar material i ajudar en tasques acadèmiques, no formarien part de les funcions i tasques del personal auxiliar d'educació especial, i s'estan duent a terme en el centre.

Finalment, pel que fa la retribució econòmica, el personal auxiliar d'educació especial percep que la retribució econòmica segons conveni és baixa, tenint en compte la responsabilitat de la seva tasca.

En la següent secció s'exposaran les diferents línies d'actuació d'acord amb els objectius de l'estudi, per donar resposta a les demandes dels docents i del personal auxiliar d'educació especial.

Pel que fa a la formació, el centre hauria de formar tant els docents com el personal auxiliar d'educació especial, amb formacions pràctiques per poder atendre l'alumnat amb necessitat educatives especials. Pel que fa als docents, la formació que oferta el Departament d'Ensenyament, "Oportunitat d'aprenentatge per a tothom" (Departament d'ensenyament, s.d), té una oferta formativa des d'Infantil fins a Secundària. El curs pretén donar a conèixer el concepte d'escola inclusiva, les característiques: participació, suports i barreres a l'aprenentatge. Pel que fa a la formació de les vetlladores, la fundació Pere Tarrés, ofereix una formació per als vetlladors/es (Vetlladors/es escolars: curs bàsic d'educació especial, 2020). L'oferta formativa del curs, treballen els elements clau de la inclusió educativa: els plans individualitzats, conèixer i aplicar estratègies per fomentar l'autonomia, tècniques de mobilització i prevenció d'accidents i/o malalties.

Els espais de temps i coordinació, l'equip directiu i el Departament d'Orientació psicopedagògica del centre, haurien de plantejar uns espais entre els docents, el personal auxiliar d'educació especial i els especialistes per poder coordinar-se. Aquets espais haurien de tenir una periodicitat i haurien de participar el personal auxiliar d'educació especial, els tutors de l'alumnat amb necessitats educatives especials, el coordinador del Departament d'Orientació psicopedagògica i un membre de l'equip directiu, per tal que les actuacions siguin transversal i es puguin avaluar. La

poca claredat de les funcions, el Departament d'Orientació psicopedagògica i l'equip directiu amb col·laboració del personal auxiliar d'educació especial, elaborarien un document de centre, on s'especificari les funcions i el rol d'aquests professionals d'acord amb l'ideari del centre i les directrius del Consorci de Barcelona (2018).

En conclusió i d'acord amb Echeita i Ainscow (2011) la inclusió és un procés i cal la implicació de tots els agents educatius per a poder aspirar a una escola de qualitat i per a tothom.

Pel que fa a les limitacions del present estudi, les entrevistes als docents van ser en format on-line, a causa de les mesures aplicades per l'estat d'alarma per la crisi de la Covid-19, i pot haver repercutit qualitativament en els resultats. L'estudi realitzat només en un centre educatiu concertat, limita la generalització dels resultats a altres realitats educatives.

La poca informació de la tasca del personal auxiliar d'educació especial en l'àmbit nacional i autonòmic, dificulta l'anàlisi rigorós de les necessitats d'aquests professionals.

Pel que fa als instruments, seria una millora per la qualitat de l'estudi, complementar les entrevistes amb un focus grup de docents i el personal auxiliar.

Per línies futures d'investigació, és prioritari donar resposta a les necessitats del professorat i els auxiliars, fent una revisió planificada i organitzada de les tasques. Dissenyar i avaluar un pla de formació als docents i auxiliars per poder donar resposta a l'alumnat amb NEE. Finalment, també seria necessari dur a terme recerques que permetessin conèixer en profunditat les causes i donar resposta a la falta de valoració professional del personal auxiliar d'educació especial.

En síntesi, donar visibilitat aquest col·lectiu professional que contribueix en el procés d'una escola inclusiva.

Referències bibliogràfiques

- Ainscow, M., Booth, T., i Dyson, A. (2006). Improving schools, developing inclusion?. A M. Ainscow, T. Booth i A. Dyson, *Improving schools, developing inclusion* (pp. 11-27). New York: Routledge.
- Bedor, L. P. (2018). La formación continua de los docentes para la inclusión de los estudiantes con necesidades. *Espirales*, pp.2-16.
- Blanco, R. (2006). La equidad y la inclusión social: uno de los desafíos de la educación y la escuela hoy. *Revista Electrónica Iberoamericana sobre Calidad, Eficacia y Cambio en Educación*, 4 (3), pp.1-15.

Booth, T., i Ainscow, M. (2011). *Index for Inclusion: developing learning and participation in schools*; (3 ed.). Bristol: Centre for Studies in Inclusive Education (CSIE).

Consorti de Barcelona (2018). *Funcions del monitor de suport*. Recuperat a https://www.edubcn.cat/rcs_gene/extra/04_monitoratge_nee/Funcions_del_monitor_de_suport_2019_2020.pdf

Departament d'Ensenyament. (s.d). *Oportunitat d'aprenentatge per a tothom*. Recuperat a https://ateneu.xtec.cat/wikiform/wikiexport/cursos/escola_inclusiva/dpae/index.

Departament d'Ensenyament. (2015). *De l'escola inclusiva al sistema inclusiu. Una escola per a tothom, un projecte per a cadascú*. Recuperat a <http://ensenyament.gencat.cat/web/.content/home/departament/publicacions/colleccions/inclusio/escola-inclusiva.pdf>

Departament d'Ensenyament. (2017). *Requisits específics per a cada categoria professional*. Recuperat a <http://ensenyament.gencat.cat/ca/serveis-tramits/provisio-pas/provisional/borsa-treball-pas/requisits-incorporacio>.

Departament d'Ensenyament (2019). *Document per a l'organització i estió de Centres referent a les actuacions del centre en diversos supòsits*. Recuperat a http://www.gdlaromanica.cat/campus/pluginfile.php/22463/mod_resource/content/3/DI_SPOSICIONS%20NORMATIVES%20CURS%2019_20%20%28PORTAL%20DE%20CENTRE%29.pdf

Echeita, G. (2006). *Educación para la inclusión. Educación sin exclusiones* Madrid: Morata.

Echeita, G., i Ainscow, M. (2011). La educación inclusiva como derecho. Marco de referencia y pautas de acción para el desarrollo de una revolución pendiente. *Tejuelo: Didáctica de la Lengua y la Literatura. Educación.*, 12, pp. 24-46.

Espanya. Llei d'educació de Catalunya. Decret 150/2017, del 17 d'Octubre. Recuperat a http://www.aeesdincat.cat/wp-content/uploads/2017/12/Decret_150_2017_Sistema_Educatiu_Inclusiu.pdf

Fundació Pere Tarrés. (2020). Vetlladors/es escolars: curs bàsic d'educació especial.

Recuperat a <https://www.peretarres.org/formacio/curs-vetlladores-escolars-basico-educacio-especial?codi=5129>

Giné, C. (2009). Aportaciones al concepto de Inclusión. La posición de los organismos internacionales.. A C. Giné, D. Duran, J. Font, i E. Miquel, *La educación inclusiva. De la exclusión a la plena participación de todo el alumnado* (pp. 13-24). Barcelona: Horsori.

Meyer, A., Rose, D., i Gordon, D. (2014). *Universal design for learning : theory and practice*. Massachusetts: Cast Incorporated.

Moya, A. (2012). El profesorado de apoyo en los centros ordinarios.Nuevas funciones, nuevas contradicciones. *Educatio Siglo XXI,, 30(1)*, pp. 71-88.

Organització de les Nacions Unides per a l'Educació, la Ciència i la Cultura. (2009). Directrices sobre políticas de inclusión en la educación (2009). Recuperat a https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000177849_spa.

Organització de les Nacions Unides per a l'Educació, la Ciència i la Cultura. (2017). *Guía para asegurar la inclusión y la equidad en la*. Recuperat de <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000259592?posInSet=13&queryId=cac6a477-da44-43df-a3be-72f6cdbba8e5>

Organització de les Nacions Unides per a l'Educació, la Ciència i la Cultura de Catalunya. (2018). *Educació per als Objectius de Desenvolupament Sostenible* (2ª ed.). Recuperat de <http://unesdocat.org/wp-content/uploads/2019/04/Educaci%C3%B3-per-als-objectius-de-desenvolupament-sostenible.pdf>.

Olmos, P., Sanahuja, J., & Mas, Ó. (2018). El alumnado de educación secundaria obligatoria ante la inclusión educativa y la docencia compartida. *REOP, 20(3)*, pp. 8-24.

Sandoval, M., Márquez, C., Simón, C., & Echeita, G. (2019). El desempeño profesional del profesorado de apoyo y sus aportaciones al desarrollo de una educación inclusiva. *Publicaciones, 49(3)*, pp. 251-266. doi:10.30827/publicaciones-v49i2.v49i3.11412

Stainback, S., i Steinback, W. (1999). *Aulas inclusivas: Un nuevo modo de enfocar y vivir el currículo* (2ªEd.). Madrid: Narcea.

2. Annex 2

Facultat de Psicologia, Ciències
de l'Educació i de l'Esport Blanquerna

Universitat Ramon Llull

ENTREVISTA MESTRE/A

Edat:

Gènere:

Quants anys fa que treballes a l'escola?

Quina és la teva formació?

Quants cursos has treballat amb el personal auxiliar d'educació especial?

FUNCIONS

1. Descriu quines són les funcions del personal auxiliar d'educació especial?
2. De quina manera treballes amb el personal auxiliar d'educació especial?
3. Creus que el personal auxiliar d'educació especial és un suport que afavoreix a l'escola inclusiva? Per què?

NECESSITATS

4. Creus que necessiten més formació?
5. Quina formació?
6. Creus que duen a terme les funcions que corresponen al personal auxiliar d'educació especial?
7. Creus que tenen una bona coordinació amb els professionals del centre o externs?
8. Quines mancances o dificultats creus que tenen?
9. Quins coneixements o competències creus que necessiten?
10. Voldries afegir alguna cosa que no s'hagi comentat durant l'entrevista?
11. Voldries afegir alguna cosa que no s'hagi comentat durant l'entrevista?

